

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Факультет музичного мистецтва

Кафедра фортепіано

«ВИКОНАВСЬКА МАЙСТЕРНІСТЬ»

програма навчальної дисципліни

та навчально-методичні матеріали

для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти

зі спеціальності В5 Музичне мистецтво

освітньо-професійна програма «Музичне мистецтво»

Харків, 2026

УДК 780.616.432.091:378.147 (073)

В43

Рекомендовано до друку
науково-методичною радою ХДАК
(протокол № 1 від 27 серпня 2026 року)

Рецензенти:

Бреславець Г.М. – кандидат мистецтвознавства, доцент, декан факультету ММ ХДАК;

Щепакін В. М. – доктор мистецтвознавства, доцент, завідувач кафедри оркестрових інструментів ХДАК;

Укладачі:

Рябуха Н. О., доктор мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри фортепіано ХДАК

Степанова О. Ю., кандидат мистецтвознавства, доцент, завідувач кафедри фортепіано ХДАК

Скляров О. Д., професор, заслужений діяч мистецтв України, професор кафедри фортепіано ХДАК

Виконавська майстерність : програма навчальної дисципліни та навчально-методичні матеріали для здобувачів вищої освіти другого (магістер.) рівня, спец. В5 «Музичне мистецтво», освітня програма «Музичне мистецтво» / М-во культури України, Харків держ. акад. культури, Ф-т музичного мистецтва, Каф. фортепіано ; [уклад.: Н.О. Рябуха, О.Ю. Степанова, О.Д. Скляров]. Харків : ХДАК, 2026. 36 с.

Програма навчальної дисципліни та навчально-методичні матеріали «Виконавська майстерність» спрямовані на вдосконалення професійної підготовки магістрантів-піаністів, розвиток їхнього художньо-інтерпретаційного мислення, виконавської техніки та сценічної майстерності. Видання містить зміст і структуру навчальної дисципліни, методичні рекомендації до самостійної роботи, спрямовані на формування індивідуального виконавського стилю та здатності до творчої самореалізації.

УДК 780.616.432.091:378.147 (073)

© Харківська державна академія культури, 2026

© Рябуха Н.О., Степанова О.Ю., Скляров О.Д., 2026

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 15,0	Галузь знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки Спеціальність В5 Музичне мистецтво	Обов'язкова
Загальна кількість годин: 450 год.	Освітньо-професійна програма «Музичне мистецтво»	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних: – 2 самостійної роботи здобувача: 6	Другий (магістерський) рівень вищої освіти	Рік підготовки
		1-й
		Семестр
		1, 2 та 3 сем.
		Лекції
		–
		Практичні
		Самостійна робота
		324 год.
		Індивідуальні завдання:
		126
		Вид контролю:
		Екзамен щосеместрово

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить: 126/324

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Місце навчальної дисципліни в освітній програмі. Навчальна дисципліна «Виконавська майстерність» є обов'язковою освітньою компонентою професійної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво».

Зміст дисципліни спрямований на поглиблення та вдосконалення професійної виконавської майстерності піаніста, розвиток художньо-інтерпретаційного мислення, технічної досконалості, артистизму та здатності до самостійного створення переконливої виконавської концепції музичного твору. У процесі навчання здобувачі поглиблюють знання стильових, жанрових і формотворчих закономірностей музичних творів, удосконалюють методи роботи над музичним текстом та розвивають здатність до усвідомленого вибору засобів виконавської виразності відповідно до авторського задуму й власної художньої інтерпретації.

Важливою складовою дисципліни є вдосконалення комплексу професійних якостей піаніста-виконавця: музичного мислення, художньої уяви, виконавської волі, сценічної витримки, артистизму, технічної майстерності та індивідуального виконавського стилю. Особлива увага приділяється поглибленій роботі над звуковою культурою, фразуванням, артикуляцією, динамікою, агогікою, педалізацією, фактурою та іншими засобами музично-виконавської виразності.

Курс передбачає роботу над фортепіанними творами різних історичних епох, стилів, жанрів і форм, удосконалення навичок самостійної роботи над концертним репертуаром, формування цілісної виконавської концепції твору та набуття досвіду підготовки й публічної презентації концертних програм. Організація індивідуальних занять ґрунтується на особистісно орієнтованому та творчому підходах з урахуванням професійного рівня, виконавської індивідуальності та творчого потенціалу здобувача вищої освіти.

Обсяг дисципліни становить 15 кредитів ЄКТС / 450 годин, з них 126 годин – індивідуальні аудиторні заняття, 324 години – самостійна робота. Дисципліна вивчається протягом трьох семестрів та передбачає індивідуальні аудиторні заняття і самостійну роботу здобувачів вищої освіти.

Статус дисципліни – обов'язкова.

Мета курсу – є поглиблення та вдосконалення професійної майстерності піаніста-виконавця, формування художньої та творчої зрілості, здатності до самостійної інтерпретації музичних творів і створення цілісної виконавської концепції, розвиток технічної майстерності, артистизму та індивідуального виконавського стилю, необхідних для здійснення професійної концертно-виконавської діяльності. Курс спрямований на вдосконалення методів роботи над фортепіанними творами різних стилів, жанрів і форм, формування концертного репертуару та набуття досвіду підготовки й публічної презентації завершених концертних програм.

Загальні та фахові компетентності, які формує дисципліна (відповідно до ОПП «Музичне мистецтво»).

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі музичної професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій в теорії, історії музики, у педагогіці, виконавстві та характеризується невизначеністю умов і вимог.
Загальні компетентності	ЗК 2. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми. ЗК 4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК 5. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК 9. Здатність працювати автономно.
Фахові (спеціальні) компетентності	СК 1. Здатність створювати, реалізовувати і висловлювати свої власні художні концепції. СК 2. Усвідомлення процесів розвитку музичного мистецтва в історичному контексті у поєднанні з естетичними ідеями конкретного історичного періоду. СК 3. Здатність розробляти і реалізовувати творчі проекти по створенню / інтерпретації / аранжуванню та перекладу музики. СК 4. Здатність інтерпретувати художні образи у музикознавчій / виконавській / диригентській / композиторській / педагогічній діяльності. СК 5. Здатність збирати та аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її для теоретичної, виконавської, педагогічної інтерпретації. СК 7. Здатність аналізувати виконання музичних творів або оперних спектаклів, здійснювати порівняльний аналіз різних виконавських інтерпретацій, у тому числі з використанням можливостей радіо, телебачення, Інтернету. СК 8. Здатність взаємодіяти з аудиторією для донесення музичного матеріалу, вільно і впевнено репрезентувати свої ідеї (художню інтерпретацію) під час публічного виступу.

Програмні результати навчання

Програмні результати навчання	РН 1. Володіти професійними навичками виконавської (диригентської), творчої та педагогічної діяльності. РН 3. Визначати стильові і жанрові ознаки музичного твору та самостійно знаходити переконливі шляхи втілення музичного образу у виконавстві. РН 4. Професійно здійснювати аналіз музично-естетичних стилів та напрямків. РН 5. Вибудовувати концепцію та драматургію музичного твору у виконавській діяльності, створювати його індивідуальну художню інтерпретацію. РН 6. Володіти музично-аналітичними навичками жанрово-стильової та образно-емоційної атрибуції музичного твору при створенні виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій. РН 7. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.
--------------------------------------	--

Очікувані результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Виконавська майстерність» здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти повинні:

- професійно виконувати фортепіанні твори різних стилів, жанрів і форм, демонструючи художню переконливість, технічну майстерність, артистизм та виконавську культуру;
- самостійно працювати з авторським музичним текстом, здійснювати його комплексний виконавський аналіз з урахуванням жанрово-стильового, драматургічного, образно-емоційного, історико-культурного та художнього контекстів;
- створювати та реалізовувати власну художньо-виконавську концепцію музичного твору, знаходити переконливі засоби втілення авторського задуму та музичного образу;
- усвідомлено застосовувати засоби музично-виконавської виразності та володіти комплексом піаністичних прийомів, необхідних для реалізації художньо-інтерпретаційних завдань;
- виявляти виконавські проблеми та самостійно знаходити ефективні способи їх вирішення у процесі роботи над концертною програмою;
- аналізувати та критично оцінювати власне виконання, здійснювати порівняльний аналіз різних виконавських інтерпретацій музичних творів та аргументувати власні художньо-виконавські рішення;
- самостійно організовувати репетиційну роботу, визначати етапи та методи підготовки музичних творів до публічного виконання;

- формувати концертний репертуар та професійно презентувати результати власної виконавської діяльності під час публічного виступу;
- демонструвати творчу самостійність, виконавську мобільність, сценічну витримку та здатність до професійної рефлексії й подальшого самовдосконалення.

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Оцінювання результатів навчання з дисципліни «Виконавська майстерність» здійснюється на основі систематичного контролю індивідуальної роботи здобувача протягом семестру та результатів публічного виконання навчальної концертної програми.

Основними засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є:

- виконання поточних практичних завдань відповідно до індивідуальної програми;
- демонстрація результатів самостійної роботи над музичними творами;
- виконання окремих творів або частин індивідуальної програми під час контрольних прослуховувань;
- виступ на академічному концерті;
- публічна презентація результатів виконавської роботи;
- виконання семестрової програми під час підсумкового контролю;
- самоаналіз та оцінювання результатів власної виконавської діяльності.

Форми контролю та атестації

Поточний контроль здійснюється протягом семестру під час індивідуальних занять та передбачає оцінювання результатів роботи здобувача над творами індивідуальної виконавської програми, рівня його технічної та художньо-інтерпретаційної майстерності, самостійності у вирішенні виконавських завдань та готовності концертної програми до публічного виконання.

Семестровий контроль здійснюється відповідно до навчального плану у формі екзамену та передбачає виконання здобувачем визначеної індивідуальним планом програми. Під час оцінювання враховуються технічна майстерність, стильова відповідність, художня цілісність та переконливість інтерпретації, володіння засобами музично-виконавської виразності, артистизм і сценічна культура.

Підсумкова атестація за виконавською складовою освітньо-професійної програми здійснюється у формі **публічної демонстрації програми (концертного виступу)**. Публічна демонстрація має засвідчити здатність здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти розв'язувати складні творчі задачі, пов'язані з виконанням музичних творів, та продемонструвати сформований рівень професійної виконавської майстерності.

Під час публічної демонстрації програми оцінюються цілісність художньо-виконавської концепції, глибина та самостійність інтерпретації, відповідність

виконання стильовим і жанровим особливостям музичних творів, технічна майстерність, культура звуковидобування, володіння засобами музично-виконавської виразності, артистизм, сценічна витримка та професійна культура публічного виступу.

Зміст виконавського репертуару

Матеріалом навчальної дисципліни «Виконавська майстерність» є фортепіанний концертний репертуар різних історичних епох, національних шкіл, стилів і жанрів. Індивідуальна програма здобувача може включати поліфонічні твори, твори великої форми (фортепіанні концерти, сонати, варіаційні цикли, рондо), концертні п'єси, твори малої форми та цикли фортепіанних мініатюр, концертні етюди, а також інші твори, що відповідають рівню професійної підготовки здобувача та завданням дисципліни.

Добір репертуару здійснюється з урахуванням рівня професійної підготовки, виконавської індивідуальності, творчого потенціалу здобувача та необхідності забезпечення стильового, жанрового і технічного різноманіття індивідуальної програми.

Індивідуальна та самостійна робота здобувачів

Індивідуальна робота викладача зі здобувачем спрямована на вдосконалення професійної виконавської майстерності, розвиток самостійного художнього мислення та формування індивідуального виконавського стилю.

У процесі аудиторної та самостійної роботи передбачаються:

- поглиблений виконавський аналіз музичного тексту;
- робота з музикознавчою, виконавською та методичною літературою;
- вивчення історико-культурного та стильового контексту виконуваних творів;
- прослуховування та порівняльний аналіз інтерпретацій провідних виконавців;
- пошук та обґрунтування власних художньо-виконавських рішень;
- удосконалення технічних прийомів відповідно до художніх завдань твору;
- самостійна робота над формуванням цілісної виконавської концепції;
- підготовка творів і концертних програм до публічного виконання;
- самоаналіз та критичне оцінювання власної виконавської діяльності.

Самостійна робота є важливою складовою магістерської підготовки та передбачає високий рівень автономності здобувача у визначенні способів роботи над музичним матеріалом, вирішенні художньо-виконавських завдань і підготовці концертного репертуару.

Політика оцінювання

Поточне оцінювання результатів навчання здійснюється протягом семестру відповідно до затверджених критеріїв оцінювання дисципліни. Під час оцінювання враховуються систематичність та результативність самостійної роботи, динаміка професійного розвитку, рівень технічної майстерності, художня переконливість інтерпретації, самостійність виконавського мислення та якість публічного виконання.

Здобувач має бути завчасно ознайомлений із формами контролю та критеріями оцінювання. Результати оцінювання можуть бути обговорені з викладачем з метою визначення досягнень, виконавських проблем та подальших напрямів професійного вдосконалення.

Академічна доброчесність та професійна етика

Освітній процес з дисципліни «Виконавська майстерність» ґрунтується на принципах академічної доброчесності, професійної відповідальності, взаємоповаги та академічної культури.

Здобувачі мають дотримуватися норм академічної доброчесності під час виконання навчальних і творчих завдань, коректно використовувати інформаційні, нотні, аудіовізуальні та інші джерела, поважати авторство та інтелектуальну власність. Використання цифрових пристроїв та інформаційних ресурсів під час занять допускається з навчальною метою.

Взаємодія між викладачем і здобувачем будується на принципах професійної етики, академічної свободи, відповідальності, толерантності та поваги до творчої індивідуальності.

Критерії оцінювання результатів навчання за 100 бальною шкалою

Рівні навчальних досягнень	ECT S	Оцінка навчальних досягнень за національною шкалою та критерії оцінювання	
1. Початковий 0-34 балів	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Здобувач не виконав або виконав лише окремі фрагменти передбаченої індивідуальним планом програми. Виконання не демонструє необхідного рівня сформованості професійних виконавських компетентностей. Відсутнє цілісне розуміння художнього змісту та стилістичних особливостей музичних творів; наявні суттєві технічні, ритмічні, текстові та інтонаційні помилки, що перешкоджають відтворенню авторського задуму. Здобувач не демонструє готовності до самостійної роботи над музичним матеріалом та публічного виконання програми.
35-59 балів	Fx	не зараховано з можливістю повторного складання	Здобувач виконав програму частково або на недостатньому професійному рівні. Демонструє фрагментарне розуміння стилю, жанру, форми та художнього змісту творів. Технічна підготовка недостатня, наявні численні текстові, ритмічні, артикуляційні та інтонаційні неточності. Використання засобів музично-виконавської виразності є непослідовним. Художньо-виконавська концепція недостатньо сформована.

			рівень самостійності у вирішенні інтерпретаційних і технічних завдань низький. Виконання потребує суттєвого доопрацювання.
2. Середній 60-63 балів	E	задовільно	Здобувач виконав основну частину індивідуальної програми та продемонстрував мінімально допустимий рівень професійної виконавської підготовки. Загалом відтворює нотний текст і основні художньо-образні характеристики творів, проте виконання характеризується недостатньою технічною свободою, нестабільністю темпо-ритму, обмеженістю динамічної та артикуляційної палітри. Розуміння стилевих і жанрових особливостей творів є поверховим. Виконавська інтерпретація недостатньо самостійна та художньо цілісна. Сценічне виконання нестабільне.
64-73 балів	D		Здобувач виконав передбачену індивідуальну програму на рівні, що загалом відповідає програмним вимогам. Демонструє розуміння основних стилевих, жанрових і художньо-образних особливостей творів, володіє необхідними піаністичними навичками та основними засобами музично-виконавської виразності. Водночас у виконанні наявні окремі технічні й текстові неточності, недостатня диференціація фактури, непослідовність фразування, динаміки, артикуляції або педалізації. Художньо-виконавська концепція загалом сформована, але потребує більшої самостійності, переконливості та цілісності.
3. Достатній 74-81 балів	C	добре	Здобувач у повному обсязі виконав індивідуальну програму та продемонстрував достатній рівень професійної виконавської майстерності. Виконання характеризується технічною надійністю, розумінням стилевих і жанрових особливостей творів, логічністю музичного розвитку та доцільним використанням засобів музично-виконавської виразності. Здобувач демонструє здатність до самостійного опрацювання музичного тексту та створення власної

			інтерпретації. Водночас окремим елементам виконання може бракувати художньої глибини, інтонаційної виразності, технічної свободи, артистичної переконливості або цілісності виконавської концепції.
82-89 балів	В		Здобувач на високому професійному рівні виконав індивідуальну програму, продемонструвавши технічну майстерність, художню зрілість, стильову відповідність та високий рівень володіння засобами музично-виконавської виразності. Виконання відзначається логічністю музичної драматургії, якістю звуковидобування, диференційованістю фактури, переконливістю фразування, артикуляції, динаміки та педалізації. Здобувач демонструє самостійність інтерпретаційного мислення, сформовану художньо-виконавську концепцію та сценічну культуру. Окремі компоненти виконання можуть потребувати більшої художньої довершеності або індивідуальної виразності.
4. Високий 90 – 100 балів	А	Відмінно	Здобувач на високому професійному та художньому рівні виконав у повному обсязі передбачену індивідуальну програму, продемонструвавши сформованість комплексу професійних виконавських компетентностей магістерського рівня. Виконання відзначається технічною свободою і надійністю, високою культурою звуковидобування, стильовою достовірністю, художньою цілісністю та переконливістю. Здобувач вільно й усвідомлено володіє засобами музично-виконавської виразності, демонструє глибоке розуміння драматургії та образного змісту творів, самостійність і оригінальність художньої інтерпретації. Публічне виконання характеризується артистизмом, сценічною витримкою, професійною культурою та здатністю переконливо реалізувати власну художньо-виконавську концепцію.

2. Програма навчальної дисципліни

Зміст навчальної дисципліни «Виконавська майстерність» спрямований на поглиблення професійної підготовки піаніста-виконавця другого (магістерського) рівня вищої освіти, удосконалення художньо-інтерпретаційної та технічної майстерності, розвиток самостійного виконавського мислення, артистизму та індивідуального виконавського стилю.

Основу курсу становить вивчення та концертне виконання фортепіанних творів українських і зарубіжних композиторів різних історичних епох, стилів, жанрів і форм. Робота над кращими зразками фортепіанної літератури передбачає поглиблене осмислення авторського тексту, історико-культурного та стильового контексту твору, дослідження особливостей композиторського письма і виконавських традицій, формування та реалізацію самостійної художньо-виконавської концепції.

Особлива увага приділяється взаємозв'язку художніх та технічних завдань, удосконаленню культури звуковидобування, фортепіанного інтонування, артикуляції, динаміки, агогіки, педалізації, тембрової та фактурної диференціації, розвитку професійного слухового контролю та здатності до критичного оцінювання власного виконання.

Індивідуальна виконавська програма формується з урахуванням професійного рівня, виконавської індивідуальності та творчого потенціалу здобувача і передбачає опрацювання творів різних стилів, жанрів, форм та рівнів технічної складності. До програми можуть входити:

1. поліфонічний твір;
2. твір великої форми (фортепіанний концерт, соната, варіаційний цикл, рондо тощо);
3. концертна п'єса та/або концертний етюд;
4. твори малої форми, зокрема цикли фортепіанних мініатюр;
5. твори українських композиторів та інші зразки фортепіанного репертуару відповідно до індивідуальної освітньої траєкторії здобувача.

Конкретний зміст і обсяг виконавської програми визначаються завданнями відповідного семестру та індивідуальним планом здобувача.

2. Основні теми, які опрацьовуються у процесі роботи над виконавською програмою

Розділ 1. Початковий етап роботи над програмою

Тема 1. Розбір композиторського тексту

Формування загального враження, уявлення про фортепіанний твір через призму початкового прочитання нотного тексту. Нотний текст як сенс, який необхідно озвучити, закладену в ньому музичну думку автора. Розбір нотного тексту, знімання «нотної маски» (за висловом Г. Когана), яка приховує справжнє обличчя музики. Формування внутрішнім слухом уявлення щодо особливостей

як окремих елементів музичної тканини, так і значних за обсягами побудов твору, текст якого необхідно навчитись читати і «чути очима».

Поглиблене прочитання та виконавський аналіз авторського тексту. Осмислення взаємозв'язку елементів музичної мови, форми, фактури, гармонії, мелодики, ритму, артикуляції, динаміки та інших компонентів музичного цілого. Виявлення художньо-сміслових і драматургічних зв'язків у структурі твору. Формування внутрішньослухового уявлення про майбутнє звучання та визначення первинної художньо-виконавської концепції.

Тема 2. Оволодіння глибинним змістом фортепіанного твору

Вивчення текстологічних та педагогічних редакцій, вибір оптимальної редакції (аплікатура, педаль, штрихи, цезури і т.д.). Усвідомлення виконавської традиції фортепіанних творів програми. Ознайомлення з різними трактуваннями інструменту, притаманними музичному стилю і композитору (композиторський стиль, жанрове коло, особливості піанізму композитора як джерело фортепіанної стилістики). Робота з ознайомлення зі сторінками творчості автора, прослуховуються та аналізуються записи інших його творів, визначаються особливості стилю композитора, характерні мовно-стильові засоби музичної виразності тощо.

Дослідження історико-культурного контексту, стилю епохи та індивідуального композиторського стилю. Аналіз жанрової природи твору, особливостей фортепіанного письма та виконавської традиції. Робота з нотними виданнями, редакціями, музикознавчими та виконавськими джерелами. Усвідомлений вибір аплікатури, артикуляції, педалізації та інших виконавських засобів відповідно до стилістики твору.

Ознайомлення з інтерпретаціями твору провідними піаністами. Порівняльний аналіз виконавських концепцій, темпових, динамічних, артикуляційних, агогічних, тембрових та драматургічних рішень. Критичне осмислення виконавської традиції. Аргументація власного трактування та формування індивідуальної художньої позиції виконавця.

Тема 3. Початкове вивчення напам'ять нотного тексту

Вірне прочитання і відтворення нотного тексту напам'ять у повільному темпі, осмислення авторського задуму, його глибинного підтексту, поступове формування власного уявлення про музичний твір та способи його втілення у живому звучанні. У свідомості виконавця вибудовується загальне уявлення про музичний текст, основні засоби виконавської виразності, елементи форми, найбільш значні емоційні кульмінації.

Розділ 2. Другий етап роботи над програмою

Тема 4. Розвиток навичок фортепіанного інтонування, прийомів звуковидобування, штрихової артикуляції, аплікатури

Оволодіння звукообразним змістом авторського тексту та технічною вправністю його відтворення. Пошуки втілення характеру звуку, туше, тембру на основі авторської динаміки, фактурних ефектів, фразування. Мотивне інтонування на основі авторської артикуляції, гармонії та метричної структури твору. Розширення діапазону звукової виразності через взаємодію пальців з

клавіватурою та рукою, яка окреслює контури фрази, використовуючи вагу всього корпусу виконавця. Виразовий потенціал прийомів виконання різних артикуляційних штрихів. Динамічна різноманітність звуку, що вимагає вмілого використання різних відтінків, тонких силових і смислових градацій.

Удосконалення культури фортепіанного звуковидобування та інтонування відповідно до художньо-образного змісту твору. Робота над тембровою характеристикою звуку, фразуванням, артикуляцією та диференціацією фактури. Розвиток внутрішнього слуху та здатності передбачати звуковий результат виконавської дії. Формування індивідуальної звукової палітри відповідно до стилістичних і художніх завдань твору.

Тема 5. Поліваріантність прийомів удосконалення різних видів фортепіанної техніки, робота над технічними складнощами

Подолання технічних складностей через їх осмислення та вибір правильної методики роботи над ними (технічні вправи), уникаючи бездумного багаторазового програвання твору від початку до кінця (замість уважної, копіткої роботи над окремими розділами, реченнями, фразами, прийомами, аналізуючи недоліки і досягнення).

Удосконалення різних видів фортепіанної техніки відповідно до художньо-виконавських завдань. Аналіз причин виникнення технічних труднощів та самостійний вибір ефективних методів їх подолання. Формування технічної свободи, надійності та виконавської мобільності. Досягнення органічної єдності технічної досконалості й художньої виразності.

Тема 6. Оволодіння піаністичними засобами виконавської інтерпретації (педалізація, агогіка, темпоритм, динаміка, артикуляція тощо)

Засвоєння співвідношення артикуляції, динаміки, характеру туше, звучання в різних фактурах. Критерій оцінювання звукових результатів, що формується внаслідок активної роботи слухової уяви, слухового враження виконавця, який повинен прагнути досягати художньої мети вмінням слухати себе і чути себе.

Робота у повільному темпі, відтворення музичного тексту напам'ять, що дозволяє виконавцеві більш усвідомлено і результативно працювати над усіма елементами твору.

Рациональність щодо відбору прийомів штрихової артикуляції, аплікатури, визначення опорних звуків мелодичних структур, пасажів, інтонаційних, агогічних і динамічних особливостей твору мають бути сформовані на основі якісного звучання. Поглиблена робота над темпоритмом, динамікою, артикуляцією, агогікою, педалізацією, фразуванням та фактурною диференціацією. Усвідомлений вибір виконавських засобів відповідно до авторського тексту, стилю, жанру та художньої концепції твору.

Робота над технічною досконалістю, яка відзеркалює роботу над звуковою, тембровою виразністю, емоційним насиченням фортепіанного інтонування. Взаємодія раціонального й інтуїтивного компонентів у процесі виконавської інтерпретації.

Тема 7. Втілення звукотембрової виразності з урахуванням художньо-акустичного потенціалу фортепіано.

Поєднання загальних та часткових завдань в роботі над фортепіанним твором з програми. Досягнення змістовного, яскравого, технічно досконалого виконання, удосконалення якості тембрового звучання інструменту, фразування, динаміки, артикуляції, агогіки, педалізації. Розвиток технічного рівня оволодіння твором програми.

Розвиток темброво-акустичного слуху, вібраційного слуху (биття звукової хвилі), акустичної динаміки (звукових співвідношень звукової форми по вертикалі і розвиток звукових співвідношень по горизонталі – загального акустичного наповнення і розрядження (горизонтальна форма акустики). Акустична орієнтація в різних залах – слухання реверберації звуку від протилежної стіни, «наповненості» залу звуком, і т.д.

Тембр і звуконаслідування, пальцеве «передчуття» штрихових «фарб» (артикуляції), випереджаюче управління внутрішнім слухом, ступінь гостротиглибини і яскравості слухового уявлення і фізичного втілення (імітації), роль культурного та слухового уяви (багажу) виконавця. Формування навичок акустичної адаптації виконання: коригування динаміки, артикуляції, педалізації, темпу та звукового балансу відповідно до особливостей інструмента і концертної зали.

Розділ 3. Заключний етап роботи над програмою

Тема 8. Формування виконавсько-інтерпретаційної версії фортепіанних творів (план виконавської драматургії)

Формування завершеної художньо-виконавської концепції твору. Вибудовування логіки музичного розвитку, визначення драматургічних функцій розділів, кульмінаційних зон та співвідношення локального і цілого. Досягнення художньої цілісності та стильової переконливості виконання. Розвиток професійного слухового контролю, самоконтролю та критичної рефлексії власної інтерпретації.

На цьому етапі увага приділяється логіці виконавській драматургії, відтворенню наскрізної форми розвитку фортепіанних творів, удосконалюються виконавські прийоми, досягається технічна свобода, коли навички перетворюються в уміння, стають засобами виразного втілення музичної думки і художньо-інтерпретаційних намірів виконавця. Критичне вухо, самоконтроль, виконавська дисципліна – важливі складові успішної роботи як цього етапу, так і у подальшому.

Формування остаточного плану виконавської драматургії, визначення кульмінаційних зон динамічного плану, народження точного уявлення про те, як має реально звучати твір в цілому і в деталях, виховання вміння чути себе, своє виконання «чужими вухами».

Тема 9. Узгодження музично-творчих, художньо-виразових та технічних задач, розвиток емоційного інтелекту виконавця.

Розвиток здатності розумово відтворювати образно-емоційне звуковідуття, розшифровувати музичний сенс (художні емоції, настрої,

вираження) в кожному музичному епізоді. Пошук і досягнення необхідного емоційного стану під час виконання, який відповідає змісту фортепіанних творів програми.

Розуміння і відтворення художньо-емоційної та технічної свободи у виконанні музичних творів: усі індивідуальні їх «прочитання» мають бути у межах обґрунтованої інтерпретації, а не за її межами. Вміння у процесі роботи над музичним твором узгоджувати музично-творчі, художньо-виразні й технічні задачі, об'єм, багатозначнієднати їх цілісний процес – запорука успішного кінцевого результату.

На цьому етапі необхідно навчитись визначати причини виникнення виконавських недоліків, вміти спрямовувати вольові зусилля на необхідність без зупинок проходити повз технічні недосконалості під час виконання творів в цілому, багатозначнієднанням різних розділів творів з наступним поверненням до аналізу помічених недоліків для ретельного, детального удосконалення технічної (технологічної) складової.

Виникнення яскравих асоціацій під час роботи над музичним твором як свідчення справжньої змістовності духовно-емоційного світу виконавця, показником її інтелекту і виконавської культури. Керування емоціями у процесі інтеплетування.

Тема 10. Репетиційна підготовка програми до концертного виступу

Організація завершального етапу роботи над концертною програмою. Моделювання умов публічного виступу, виконання творів і програми в цілому без зупинок, контроль художньої цілісності, технічної надійності та виконавської витривалості. Виявлення та коригування проблемних епізодів після цілісного виконання.

Процес підготовки до виступу передбачає вирішення цілої низки проблем: сформованість точного уявлення про те, як має реально звучати фортепіанний твір в цілому і в деталях; ясність в усвідомленні «що» і «як» відбувається під час виконання для досягнення результату, який наближає виконавця до уявного звучання, розуміння того, які виконавські прийоми мають бути використані; стимулювання пошуку нових ідей, варіантів звучання як окремих епізодів, так і всього твору в цілому; виховання вміння чути себе, своє виконання «чужими вухами»; пошук і досягнення необхідного емоційного стану під час виконання, який відповідає змісту музичного твору, що виконується; виховання вміння виконавця поєднувати емоційне і раціональне, дотримуватися слухового динамічного та артикуляційного контролю під час виконання на сцені.

Формування навичок професійної репетиційної роботи та оптимального розподілу виконавської уваги. Адаптація до особливостей інструмента й акустики концертного простору. Психологічна підготовка до публічного виступу, управління сценічним хвилюванням, концентрацією та емоційним станом.

Удосконалення виконавського артистизму, сценічної культури та комунікації зі слухацькою аудиторією. Публічне виконання концертної

програми як завершальний етап реалізації індивідуальної художньо-виконавської концепції.

Продуктивно організовані репетиції – особлива форма підготовки до концертного виконання. Репетиції як модель концертного виконання. Професійне мислення в екстремальних умовах сцени: попередження ефекту «прискореного почуття часу», активізація «слухового контролю», «передчуття» всієї фрази через внутрішній спів, переключення слухової уваги на вузлові моменти драматругічної форми. Виконавський артистизм як здатність отримувати додаткову енергію на сцені, «запалюватися» і запалювати слухачів; почуття пропорційності, гармонії і природності при виконанні, вміння справлятися зі сценічним хвилюванням, звертаючи його в «свою» користь. Виховання бажання виступати перед публікою.

Зазначені теми мають наскрізний характер і опрацьовуються у кожному семестрі відповідно до змісту індивідуальної виконавської програми здобувача. Їх реалізація здійснюється не як послідовне вивчення окремих теоретичних блоків, а як взаємопов'язаний комплекс художньо-аналітичних, технічних, інтерпретаційних і концертно-виконавських завдань у процесі роботи над конкретними музичними творами. Ступінь поглиблення кожної теми визначається стилем, жанром, формою, технічною складністю репертуару, рівнем професійної підготовки та індивідуальними виконавськими потребами здобувача. Упродовж трьох семестрів тематика повторно актуалізується на новому репертуарному матеріалі з поступовим ускладненням художньо-виконавських завдань і підвищенням рівня самостійності здобувача.

3. Структура навчальної дисципліни 1 семестр

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усь ого	л	п	с	Інд .	с.р.	Ус ьог о	л	п	с	Інд .	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Початковий етап роботи над програмою												
Тема 1. Розбір композиторського тексту	14	-	-	-	4	10	14	-	-	-	-	14
Тема 2. Оволодіння глибинним змістом фортепіанного твору	14	-	-	-	4	10	15	-	-	-	1	14
Тема 3. Початкове вивчення напам'ять нотного тексту	14	-	-	-	4	10	15	-	-	-	1	14
Разом за розділом 1	42	-	-	-	12	30	44	-	-	-	2	42

Розділ 2. Другий етап роботи над програмою												
Тема 4. Розвиток навичок фортепіанного інтонування, прийомів звуковидобування, штрихової артикуляції, аплікатури.	13	-	-	-	4	9	17	-	-	-	1	16
Тема 5. Поліваріантність прийомів удосконалення різних видів фортепіанної техніки, робота над технічними складнощами.	13	-	-	-	4	9	14	-	-	-	1	13
Тема 6. Оволодіння піаністичними засобами виконавської інтерпретації (педалізація, агогіка, темпоритм, динаміка, артикуляція тощо).	14	-	-	-	5	9	16	-	-	-	1	15
Тема 7. Втілення звукотембрової виразності з урахуванням художньо-акустичного потенціалу фортепіано.	14	-	-	-	5	9	16	-	-	-	1	15
Разом за розділом 2	54	-	-	-	18	36	63	-	-	-	4	59
Розділ 3. Заключний етап роботи над програмою												
Тема 8. Формування виконавсько-інтерпретаційної версії фортепіанних творів (план виконавської драматургії).	18	-	-	-	5	13	15	-	-	-	2	13
Тема 9. Узгодження музично-творчих, художньо-виразових та технічних задач, розвиток емоційного інтелекту виконавця.	18	-	-	-	5	13	14	-	-	-	1	13
Тема 10. Репетиційна підготовка програми до концертного виступу.	18	-	-	-	5	13	14	-	-	-	2	12
Разом за розділом 3	54	-	-	-	15	39	43	-	-	-	5	38

Усього годин	150	-	-	-	45	105	150	-	-	-	11	139
Усього годин у 1 сем.	150	-	-	-	45	105	150	-	-	-	11	139

2 семестр

Назви розділі і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	л	п	с	Інд.	с.р.	Усього	л	п	с	Інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Початковий етап роботи над програмою												
Тема 1. Розбір композиторського тексту	14	-	-	-	4	10	14	-	-	-	-	14
Тема 2. Оволодіння глибинним змістом фортепіанного твору	14	-	-	-	4	10	15	-	-	-	1	14
Тема 3. Початкове вивчення напам'ять нотного тексту	14	-	-	-	4	10	15	-	-	-	1	14
Разом за розділом 1	42	-	-	-	12	30	44	-	-	-	2	42
Розділ 2. Другий етап роботи над програмою												
Тема 4. Розвиток навичок фортепіанного інтонування, прийомів звуковидобування, штрихової артикуляції, аплікатури.	13	-	-	-	4	9	17	-	-	-	1	16
Тема 5. Поліваріантність прийомів удосконалення різних видів фортепіанної техніки, робота над технічними складнощами.	13	-	-	-	4	9	14	-	-	-	1	13
Тема 6. Оволодіння піаністичними засобами виконавської інтерпретації (педалізація, агогіка, темпоритм, динаміка, артикуляція тощо).	14	-	-	-	5	9	16	-	-	-	1	15
Тема 7. Втілення звукотембрової виразності з	14	-	-	-	5	9	16	-	-	-	1	15

урахуванням художньо-акустичного потенціалу фортепіано.												
Разом за розділом 2	54	-	-	-	18	36	63	-	-	-	4	59
Розділ 3. Заключний етап роботи над програмою												
Тема 8. Формування виконавсько- інтерпретаційної версії фортепіанних творів (план виконавської драматургії).	18	-	-	-	5	13	15	-	-	-	2	13
Тема 9. Узгодження музично-творчих, художньо-виразових та технічних задач, розвиток емоційного інтелекту виконавця.	18	-	-	-	5	13	14	-	-	-	1	13
Тема 10. Репетиційна підготовка програми до концертного виступу.	18	-	-	-	5	13	14	-	-	-	2	12
Разом за розділом 3	54	-	-	-	15	39	43	-	-	-	5	38
Усього годин	150	-	-	-	45	105	150	-	-	-	11	139
Усього годин у 2 сем.	150	-	-	-	45	105	150	-	-	-	11	139
Усього годин за 1 та 2 семестри	300	-	-	-	90	210	300	-	-	-	22	278

В 3 семестрі

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усь ого	у тому числі					усь ого	у тому числі				
		л	п	с	інд	с.р.		л	п	с	ін д.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Початковий етап роботи над програмою												
Тема 1. Розбір композиторського тексту	20	-	-	-	4	16	14	-	-	-	-	14

Тема 2. Оволодіння глибинним змістом фортепіанного твору	20	-	-	-	4	16	15	-	-	-	1	14
Тема 3. Початкове вивчення напам'ять нотного тексту	20	-	-	-	4	16	15	-	-	-	1	14
Разом за розділом 1	40	-	-	-	12	38	14	-	-	-	-	14
Розділ 2. Другий етап роботи над програмою												
Тема 4. Розвиток навичок фортепіанного інтонування, прийомів звуковидобування, штрихової артикуляції, аплікатури.	15	-	-	-	3	12	17	-	-	-	1	16
Тема 5. Поліваріантність прийомів удосконалення різних видів фортепіанної техніки, робота над технічними складнощами.	16	-	-	-	4	12	14	-	-	-	1	13
Тема 6. Оволодіння піаністичними засобами виконавської інтерпретації (педалізація, агогіка, темпоритм, динаміка, артикуляція тощо).	16	-	-	-	4	12	16	-	-	-	1	15
Тема 7. Втілення звукотембрової виразності з урахуванням художньо-акустичного потенціалу фортепіано.	9	-	-	-	4	5	16	-	-	-	1	15
Разом за розділом 2	56	-	-	-	15	41	63	-	-	-	4	59
Розділ 3. Заключний етап роботи над програмою												
Тема 8. Формування виконавсько-інтерпретаційної версії фортепіанних творів (план виконавської драматургії).	18	-	-	-	3	15	15	-	-	-	2	13
Тема 9. Узгодження музично-творчих, художньо-виразових	18	-	-	-	3	15	14	-	-	-	1	13

та технічних задач, розвиток емоційного інтелекту виконавця.												
Тема 10. Репетиційна підготовка програми до концертного виступу.	18	-	-	-	3	15	14	-	-	-	2	12
Разом за розділом 3	44	-	-	-	9	35	43	-	-	-	5	38
Усього за семестр:	150	-	-	-	36	114	150	-	-	-	11	139

4. Теми семінарських / практичних / індивідуальних занять

1 семестр

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Робота з поліфонічними творами різного типу поліфонічної фактури	4	1
2.	Вивчення творів великої форми	4	1
3.	Засвоєння принципів розвитку виконавської драматургії в сонатній формі	4	1
4.	Втілення темпоритмічної та мелодико-інтонаційної структури фортепіанного твору крупної форми	4	1
5.	Вдосконалення культури звуковидобування: робота над грамотною побудовою музичної фрази при виконанні творів, виразністю фразування, визначення кульмінації (динамічної та смислової).	4	1
6.	Вдосконалення навичок використання педалі.	5	1
7.	Робота у вивчених музичних творах над розкриттям художньо-образного змісту із застосування відповідних засобів музичної виразності.	5	1
8.	Вивчення різнохарактерних п'єс та оволодіння їх інтонаційним змістом	5	1
9.	Робота над виконавськими труднощами, вдосконалення виконавської техніки, різних прийомів гри	5	1

10.	Відтворення програми напам'ять	5	2
Усього:		45	11

2 семестр

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Робота з поліфонічними творами різного типу поліфонічної фактури	4	1
2.	Вивчення творів великої форми	4	1
3.	Засвоєння принципів розвитку виконавської драматургії в сонатній формі	4	1
4.	Втілення темпоритмічної та мелодико-інтонаційної структури фортепіанного твору крупної форми	4	1
5.	Вдосконалення культури звуковидобування: робота над грамотною побудовою музичної фрази при виконанні творів, виразністю фразування, визначення кульмінації (динамічної та смислової).	4	1
6.	Вдосконалення навичок використання педалі.	5	1
7.	Робота у вивчених музичних творах над розкриттям художньо-образного змісту із застосування відповідних засобів музичної виразності.	5	1
8.	Вивчення різнохарактерних п'єс та оволодіння їх інтонаційним змістом	5	1
9.	Робота над виконавськими труднощами, вдосконалення виконавської техніки, різних прийомів гри	5	1
10.	Відтворення програми напам'ять	5	2
Усього:		45	11

3 семестр

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма

11.	Робота з поліфонічними творами різного типу поліфонічної фактури	4	1
12.	Вивчення творів великої форми	4	1
13.	Засвоєння принципів розвитку виконавської драматургії в сонатній формі	4	1
14.	Втілення темпоритмічної та мелодико-інтонаційної структури фортепіанного твору крупної форми	4	1
15.	Вдосконалення культури звуковидобування: робота над грамотною побудовою музичної фрази при виконанні творів, виразністю фразування, визначення кульмінації (динамічної та смислової).	4	1
16.	Вдосконалення навичок використання педалі. Робота у вивчених музичних творах над розкриттям художньо-образного змісту із застосування відповідних засобів музичної виразності.	5	1
17.	Вивчення різнохарактерних п'єс та оволодіння їх інтонаційним змістом	5	1
18.	Робота над виконавськими труднощами, вдосконалення виконавської техніки, різних прийомів гри	5	1
19.	Відтворення програми напам'ять	5	1
20.	Підготовка виконавської програми до державної атестації (концертне виконання, відеозапис)	5	2
Усього:		45	11

5. Теми самостійної роботи 1 семестр

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Розбір нотного тексту	5	6
2.	Вивчення напам'ять	5	7
3.	Ознайомлення з музикознавчим контекстом виконуваних творів	5	7
4.	Формування піаністичних навичок та якості фортепіанного звуку	5	7
5.	Методика роботи над вдосконаленням фортепіанної техніки	5	7

6.	Засвоєння принципів педалізації	5	7
7.	Робота над фактурою творів	5	7
8.	Вдосконалення техніки педалізації	5	7
9.	Оволодіння поліфонічною фактурою різного типу та принципами роботи над нею	5	7
10.	Оволодіння навичками, необхідними для виконання творів крупної форми	5	7
11.	Відтворення звукообразного змісту у виконанні п'єс	5	7
12.	Створення художнього образу фортепіанного твору та відтворення його емоційного змісту	5	7
13.	Жанрово-стильова специфіка виконавської інтерпретації	5	7
14.	Оволодіння піаністичними засобами виконавської інтерпретації	5	7
15.	Робота над звукотемброю та інтонаційною виразністю	5	7
16.	Виокремлення та опанування складних фрагментів творів	6	7
17.	Втілення виконавської драматургії	6	7
18.	Робота над формою твору (співвідношення частин та цілого)	6	7
19.	Розвиток артистизму, виконавської волі та самоконтролю	6	7
20.	Підготовка програми до концертного виконання	6	7
Усього:		105	139

2 семестр

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Розбір нотного тексту	5	6
2.	Вивчення напам'ять	5	7
3.	Ознайомлення змузикознавчим контекстом виконуваних творів	5	7
4.	Формування піаністичних навичок та якості фортепіанного звуку	5	7

5.	Методика роботи над вдосконаленням фортепіанної техніки	5	7
6.	Засвоєння принципів педалізації	5	7
7.	Робота над фактурою творів	5	7
8.	Вдосконалення техніки педалізації	5	7
9.	Оволодіння поліфонічною фактурою різного типу та принципами роботи над нею	5	7
10.	Оволодіння навичками, необхідними для виконання творів крупної форми	5	7
11.	Відтворення звукообразного змісту у виконанні п'єс	5	7
12.	Створення художнього образу фортепіанного твору та відтворення його емоційного змісту	5	7
13.	Жанрово-стильова специфіка виконавської інтерпретації	5	7
14.	Оволодіння піаністичними засобами виконавської інтерпретації	5	7
15.	Робота над звукотемброю та інтонаційною виразністю	5	7
16.	Виокремлення та опанування складних фрагментів творів	6	7
17.	Втілення виконавської драматургії	6	7
18.	Робота над формою твору (співвідношення частин та цілого)	6	7
19.	Розвиток артистизму, виконавської волі та самоконтролю	6	7
20.	Підготовка програми до концертного виконання	6	7
Усього:		105	139

3 семестр

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
21.	Розбір нотного тексту	5	6
22.	Вивчення напам'ять	5	7
23.	Ознайомлення з музикознавчим контекстом виконуваних творів	5	7

24.	Формування піаністичних навичок та якості фортепіанного звуку	5	7
25.	Методика роботи над вдосконаленням фортепіанної техніки	5	7
26.	Засвоєння принципів педалізації	5	7
27.	Робота над фактурою творів	5	7
28.	Вдосконалення техніки педалізації	5	7
29.	Оволодіння поліфонічною фактурою різного типу та принципами роботи над нею	5	7
30.	Оволодіння навичками, необхідними для виконання творів крупної форми	5	7
31.	Відтворення звукообразного змісту у виконанні п'єс	5	7
32.	Створення художнього образу фортепіанного твору та відтворення його емоційного змісту	5	7
33.	Жанрово-стильова специфіка виконавської інтерпретації	5	7
34.	Оволодіння піаністичними засобами виконавської інтерпретації	5	7
35.	Робота над звукотемброю та інтонаційною виразністю	5	7
36.	Виокремлення та опанування складних фрагментів творів	6	7
37.	Втілення виконавської драматургії Робота над формою твору (співвідношення частин та цілого)	6	7
38.	Розвиток артистизму, виконавської волі та самоконтролю	6	7
39.	Підготовка програми до концертного виконання	6	7
40.	Підготовка відеозапису концертного виконання програми для державної атестації	6	7
Усього:		105	139

Навчально-методичні матеріали до самостійної роботи

Самостійна робота над музичним твором є складним багаторівневим процесом, у якому взаємодіють слухові, аналітичні, художньо-образні, технічні, психофізіологічні та рефлексивні компоненти виконавської діяльності. Її

результативність залежить від того, наскільки усвідомлено піаніст вибудовує послідовність роботи — від первинного прочитання нотного тексту та формування внутрішнього слухового образу до створення завершеної художньо-виконавської концепції та її публічної реалізації.

На магістерському рівні самостійна робота не може зводитися до механічного повторення нотного тексту або багаторазового програвання твору від початку до кінця. Вона має ґрунтуватися на принципах професійної рефлексії, цілеспрямованого слухового контролю, осмисленого добору піаністичних засобів, аналізу причин виконавських труднощів та пошуку ефективних способів їх подолання. Робоча програма дисципліни безпосередньо передбачає високий рівень автономності здобувача у визначенні способів роботи над музичним матеріалом, вирішенні художньо-виконавських завдань та підготовці концертного репертуару.

Важливим принципом професійної роботи піаніста є постійна взаємодія внутрішнього слухового уявлення та реального звучання. Виконавська дія має передуватися слуховим «передчуттям» звукового результату, а подальший слуховий контроль — забезпечувати його оцінювання та корекцію. Саме тому робота над твором передбачає постійне співвіднесення авторського тексту, внутрішньо сформованого художнього образу, конкретної виконавської дії та реального акустичного результату.

Умовно цей процес можна представити як послідовність:

авторський текст → осмислення → внутрішній слуховий образ → виконавське рішення → піаністична дія → реальне звучання → слуховий контроль → самоаналіз → корекція.

Особливого значення у самостійній роботі набуває формування виконавської відповідальності. Здобувач має не лише знайти певне інтерпретаційне рішення, а й уміти пояснити, чому саме такий темп, артикуляція, динаміка, педалізація, характер звуковидобування чи агогічне рішення є доцільними в контексті стилю, жанру, драматургії та художнього змісту твору. Таким чином формується професійна позиція виконавця, для якого інтерпретація є не випадковим набором засобів виразності, а цілісною системою художньо обґрунтованих рішень.

Запропонований «Алгоритм самостійної роботи піаніста над музичним твором» має практико-орієнтований характер і призначений для систематизації індивідуальної роботи здобувача. Він охоплює основні етапи опрацювання музичного твору: первинне слухове й емоційне сприйняття, аналіз авторського тексту, визначення стилю і жанрової природи, осмислення форми та драматургії, формування внутрішнього слухового образу, діагностику технічних труднощів, пошук звукових і піаністичних рішень, створення власної виконавської концепції, цілісне виконання, аудіо- та відеофіксацію, самоаналіз і подальшу корекцію.

Запропонована послідовність не є жорсткою або суто лінійною. У реальній виконавській практиці окремі етапи взаємодіють, взаємодоповнюються і неодноразово повторюються на новому рівні осмислення музичного матеріалу. Саме тому професійна робота над твором має циклічний характер: кожне нове виконання стає одночасно результатом попереднього етапу і джерелом інформації для подальшого вдосконалення.

Метою методичної пам'ятки є формування у здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти навичок усвідомленої, системної та професійно організованої самостійної роботи над музичним твором, розвиток слухового самоконтролю, художньо-інтерпретаційної самостійності, здатності до професійної рефлексії та створення переконливої індивідуальної виконавської концепції.

У результаті використання запропонованого алгоритму здобувач має поступово перейти від моделі «виконати те, що запропонував викладач» до принципово іншого рівня професійної діяльності — самостійно почути, осмислити, обґрунтувати, реалізувати та критично оцінити власну інтерпретацію музичного твору. Саме така здатність є однією з визначальних ознак творчої та професійної зрілості музиканта-виконавця. Самостійна робота здобувача є невід'ємним продовженням індивідуальних аудиторних занять з викладачем. Цей вид роботи зумовлює розвиток індивідуальних здібностей здобувача, сприяє його самореалізації, активізації творчого потенціалу й самоорганізації навчальної діяльності.

Від якості самостійної роботи здобувача залежить темп зростання виконавської майстерності майбутнього фахівця. Завдання для самостійної роботи ґрунтуються на основі зауважень викладача, одержаних у процесі практичних індивідуальних занять. Індивідуальна програма здобувача, що включає твори різних жанрів, потребує вибір специфічних видів завдань для самостійної роботи, що залежать від його індивідуальних здібностей та рівня підготовки.

Принципово важливим у самостійній роботі над фортепіанним твором є розкриття взаємозв'язку художнього змісту, особливостей музичної композиції та принципів формоутворення. Прагнення до найглибшого і всебічного розуміння художнього задуму твору допомагає у творчому процесі виконавської інтерпретації. Опанування здобувачем ефективних методів роботи над музичним твором має стати основою для майбутнього професійного становлення молодого фахівця в якості керівника різноманітних музичних колективів, оркестрів, викладача музичних шкіл, студій тощо.

Головними завданнями самостійної роботи здобувача є:

- грамотний розбір нотного тексту;
- ретельне виправлення помилок та зауважень зроблених викладачем;
- вдосконалення піаністичної майстерності шляхом оволодіння основними видами фортепіанної техніки, фактури та елементами виконавської виразності;
- розвиток музичних здібностей та виконавської майстерності шляхом ретельного опрацювання музичного матеріалу;
- визначення та вживання в стилістику твору;
- усвідомлене (за тональним планом) вивчення творів на пам'ять;
- критичне відношення до свого виконання;
- розширення теоретичних знань з методики роботи над фортепіанною технікою та виконавською інтерпретацією: ознайомлення з музикознавчою літературою, навчально-методичними посібниками з курсу;

– прослуховування грамзаписів та ознайомлення з виконавськими інтерпретаціями провідних піаністів минулого та сучасності.

Самостійна робота здобувача має спрямовуватися на усунення проблемних моментів у виконанні програми. Здобувач мусить опановувати теоретично обґрунтовані викладачем прийоми подолання недоліків, самостійно допрацьовувати позначені на аудиторних індивідуальних практичних заняттях теми.

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Професійне відвідування та аналіз майстер-класів.	20
2	Концертна рецепція.	25
3	Порівняльний аналіз виконавських версій.	25
4	Моделювання власного виконавського плану.	20
	Разом	90

6. Методи навчання

У процесі опанування навчальної дисципліни «Виконавська майстерність» застосовуються методи навчання, спрямовані на вдосконалення професійної виконавської майстерності, розвиток самостійного художньо-інтерпретаційного мислення та формування індивідуальної виконавської концепції:

- **пояснювально-ілюстративний метод** – пояснення та демонстрація викладачем принципів роботи над музичним твором, виконавських прийомів і засобів музичної виразності;
- **проблемний метод** – постановка та вирішення художньо-виконавських, інтерпретаційних і технічних проблем у процесі роботи над творами індивідуальної програми;
- **частково-пошуковий метод** – самостійний пошук здобувачем варіантів виконавських рішень, засобів реалізації художнього задуму та способів подолання виконавських труднощів;
- **дослідницький метод** – самостійне опрацювання музичного тексту, вивчення стильового та історико-культурного контексту твору, аналіз і порівняння різних виконавських інтерпретацій;
- **словесні методи** – пояснення, бесіда, обговорення та професійний діалог щодо художньо-образного змісту й особливостей інтерпретації музичних творів;

- **наочні методи** – виконавська демонстрація, прослуховування та аналіз аудіо- і відеозаписів інтерпретацій музичних творів;
- **практичні методи** – безпосередня робота за фортепіано, опрацювання творів індивідуальної програми, репетиційна робота та концертне виконання;
- **методи контролю і самоконтролю** – слуховий контроль, самоаналіз та критичне оцінювання власного виконання, визначення й усунення художньо-виконавських і технічних недоліків.

6. Форми поточного та підсумкового контролю

Методи навчання

В процесі роботи над виконавською програмою під час аудиторних занять застосовуються:

- пояснювально-ілюстративний метод – викладач пояснює та ілюструє методом педагогічного показу основні проблеми фортепіанного виконавства;
- репродуктивний метод – відтворення здобувачем того матеріалу, що пояснив та показав викладач (сприяє формуванню знань, навичок і вмінь, формує основні розумові операції (аналіз, синтез, узагальнення);
- метод проблемного викладу – викладач не тільки формулює теоретичну або практичну проблему, а й пропонує спосіб її подолання з допомогою порівняння різних підходів і точок зору;
- частково-пошуковий – активний пошук рішення практичних та теоретичних задач (наприклад – визначення стилю певного музичного фрагменту) на основі загальноприйнятих методичних принципів;
- словесний метод – словесне пояснення матеріалу (розповідь, бесіда);
- практичні методи: здобувачі одержують знання й уміння, виконуючи практичні дії за фортепіано;
- наочні методи: джерелом знань є наочні приклади (ілюстрування, показ педагога).
- ділова гра (один зі здобувачів вищої освіти виконує роль викладача) як метод активного навчання сприяє активізації мислення, підвищенню самостійності, наближенню навчання до професійної діяльності.

Форми контролю

№ з/п	Вид контролю	Методи контролю
1.	Поточний	Виступ на академічних концертах, творчих звітах
2.	Періодичний	Проведення поточних прослуховувань виконавських програм здобувачів
3.	Самостійна робота	Перевірка завдань самостійної роботи здобувачів
4.	Підсумковий контроль	Екзамен (виконання програми наприкінці кожного семестра); атестаційний кзамен як складова державної атестації.

Оцінювання успішності навчальної діяльності – рівня оволодіння мистецтвом професійного виконавства на фортепіано, сформованості навичок та умінь самостійної роботи над музичними творами та формування власного виконавського репертуару – здійснюється під час поточного контролю (академконцерт) і підсумкового контролю (екзамен).

Поточний контроль.

Перевірка та поточне оцінювання знань здобувачів денної форми навчання проводиться протягом семестру. Кожна оцінка виставляється відповідно до розроблених викладачем та заздалегідь оголошених здобувачам критеріїв, а також мотивується в індивідуальному порядку на вимогу здобувача.

Оцінка поточного контролю складається із оцінок, які здобувач отримує за кожен модуль за 100-бальною шкалою. Наприкінці семестру оцінки складаються і отримана сума поділяється на кількість тем. Отримана середня кількість балів стає підсумковою оцінкою за семестр (розділ).

Для виконання на академконцерті виносяться один твір з музичної програми (на вибір)

Підсумковий контроль. Підсумковий контроль (екзамен) передбачає оцінювання рівня оволодіння мистецтвом професійного музичного виконавства під час виконання музичних творів із індивідуальної програми здобувача, які не виконувалися на академконцерті:

- поліфонічний твір;
- твір крупної форми (концерт, соната, рондо, варіації);
- концертна п'єса або концертний етюд;
- п'єси з циклу фортепіанних мініатюр.

Відпрацювання пропущених занять. Здобувач може ліквідувати академічну заборгованість на атестаційному / заліковому тижні (строго до взаємоузгодженого розкладу). У випадку не виконання здобувачем усіх передбачених робочою програмою форм поточного контролю він не допускається до заліку.

Перерахування результатів вивчення навчальної дисципліни. За рішенням кафедри здобувачам, які брали участь в позанавчальній творчій діяльності або виконували узгоджені з викладачем індивідуальні форми роботи, присуджуються додаткові бали, кількість яких залежить від об'єму виконаної роботи на значимості досягнених результатів.

7. Розподіл балів, які отримують здобувачі освіти

Поточна самостійна робота			Підсумковий контроль (екзамен)	Сума
Тематичний розділ 1	Тематичний розділ 2	Тематичний розділ 3	1-40	35-100
1-20	1-20	1-20		

Шкала орієнтовного нарахування балів за основні форми навчальної діяльності:

- відвідування заняття – 0-1 бал; 40 (30) занять в семестр – до 10 балів;
- виконання завдання самостійної роботи – 3 бали; 20 завдань – до 30 балів;
- прослуховування програми (поточне) – 1-2 бали;
- підготовка до концертного виступу – 5-7 балів.

Можлива кількість балів, набраних до підсумкової форми контролю:

Екзамен – до 40 балів.

Участь у роботі під час аудиторних занять – до 60 балів.

Всього – 100 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Шкала оцінювання: національна та ECTS				
Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою		
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики		для заліку
90 – 100	A	5	відмінно	Зараховано
82 – 89	B	4	добре	
74 – 81	C			
64 – 73	D	3	задовільно	
60 – 63	E			
35 – 59	FX	2	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням		не зараховано з обов'язковим

8. Навчально-методичне забезпечення

1. Завдання, методичні матеріали, рекомендації до самостійної роботи;
2. Навчальні відеофільми, аудіозаписи, інші матеріали;
3. Нотні матеріали.

9. Рекомендована література

Обов'язкова

1. Клин В. Українська радянська фортепіанна музика / В. Клин. — Київ : Наук. думка, 1980. — 315 с.
2. Рябуха Н. О. Звуковий образ світу: онто-сонологічне дослідження фортепіанного мистецтва XX - початку XXI ст. : монографія / Н. О. Рябуха ; М-во культури України, Харків. держ. акад. культури. — Харків : Бровін О. В., 2016. — 334 с.
3. Рябуха Н. О. Відображення романтичного звуковідчуття у фортепіанних творах Ф. Шопена і Ф. Ліста / Н. О. Рябуха // Культура України. Серія:

Мистецтвознавство : зб. наук. пр. / М-во культури України, Харків. держ. акад. культури ; [редкол.: В. М. Шейко (відп. ред.) та ін.] ; за заг. ред. В. М. Шейка. — Харків, 2016. — Вип. 53. — С. 18-28.

4. Рябуха Н. О. Поетика звукового образу світу Б. Лятошинського (на прикладі фортепіанної творчості) / Н. О. Рябуха // *Культура України. Серія: Мистецтвознавство : зб. наук. пр. / М-во культури України, Харків. держ. акад. культури ; [редкол.: В. М. Шейко (відп. ред.) та ін.] ; за заг. ред. В. М. Шейка. — Харків, 2015. — Вип. 51. — С. 26-39.*

Додаткова

5. Clarke E., Baker-Short C. The Imitation of Perceived Rubato: A Preliminary Study. *Psychology of Music. Society for Education, Music, and Psychology Research*, 1987. Volume 15, Issue 1. P. 58–75. DOI: <https://doi.org/10.1177/0305735687151005>
6. Drake C., Palmer C. Accent Structures in Music Performance. *Music Perception. University of California Press*, 1993. Volume 10, Issue 3. P. 343–378. DOI: <https://doi.org/10.2307/40285574>
7. Goebel W. Melody lead in piano performance: Expressive device or artifact? *Journal of the Acoustical Society of America. AIP Publishing*, 2001. Vol. 110 (1). P. 563–572.
1. Муляр, А. Р. Фортепіанно-виконавська інтерпретація як когнітивний феномен (на основі підходів сучасних українських музикознавців). *Музичне мистецтво і культура*. 1(35), 2022, 121-134. <https://doi.org/https://doi.org/10.31723/2524-0447-2022-35-1-10>
2. Виконавська стабільність піаніста та специфіка її формування у процесі підготовки до концертно-сценічної діяльності. *Часопис Національної музичної академії України ім.П.І.Чайковського*. (3-4(56-57), 2022, С. 169–182. [https://doi.org/10.31318/2414-052X.3-4\(56-57\).2022.278237](https://doi.org/10.31318/2414-052X.3-4(56-57).2022.278237)
8. Гарець А. Асинхронія як складовий компонент засобів виразності піаніста. *Слобожанські мистецькі студії*. випуск 2 (08), 2025. С. 15-20.
9. Гринчук І., Бурська О. Проблеми музичного мислення: теорія і методика розвитку: навч.-метод. посібник. Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. 224 с.
3. Дмитрієва О. Концертно-виконавська діяльність піаніста в час війни: культурологічний вимір. *Молодь і ринок*. Вип. № 5-6/237-238, 2025. С. 99-104.
4. Єргієва К. Фортепіанна гра як жанрово-комунікативний інтерпретативно-стильовий феномен. : дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.03. Одеса,

2019. 245 с.

5. Касьяненко Л. О. Робота піаніста над фактурою (друге доповнене видання). ПНПУ ім. К. Д. Ушинського Одеса, 2019. 217 с.
6. Катрич О. Індивідуальний стиль музиканта-виконавця (теоретичні та естетичні аспекти) : Автореф. дис... канд. мистецтвознав.: 17.00.03. Київ, 2000. 17 с.
7. Коханик І. Інтертекстуальність та проблема стильової єдності музичного твору. Текст музичного твору: практика і теорія. Київське музикознавство. Вип. 7, 2001. С. 90–95.
8. Кріпак О. Робота над фактурою фортепіанних творів Ф. Шопена: аналітико-виконавські аспекти. Культура України. Вип. 70, 2020, С. 180–190.
9. Москаленко В.Г. Аналіз у ракурсі музичної інтерпретації. Часопис національної музичної академії України імені П.І. Чайковського: науковий журнал № 1. К., НМАУ, 2008. С.106–112.
10. Москаленко В. Г. Про індивідуально-стильові засади музичного авторства. *Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. Вип. 123, 2018. С. 7–16.
11. Нагай Б. Сутність художнього образу в музичному мистецтві. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 17, 2017 С. 93–100.
12. Наконечна О. Образ створений, образ втілений, образ сприйнятий. Аркадія: мистецтвознавчий та культурологічний журнал. Вип. 3 (21), 2008. С. 6–8.
13. Олійник Т. І. Фортепіанне інтонування як механізм художньої комунікації у виконавській практиці піаністів. *Українська музика*. (2 (57)), 2026. С. 108–114.
10. Олійник Я. В. Специфіка роботи над фортепіанною фактурою. 2025. 61 С.
14. Потоцька О.В. Стильова типологія фортепіанно-виконавської інтерпретації: дис.. ...кандидата мистецтвознавства: 17.00.03. Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової. Одеса, 2012. С. 148–169.
15. Принципи роботи над сучасним українським фортепіанним репертуаром: Метод. вказівки для студента факультету НММ / Уклад. В. И. Куразаева. — Харків : ХДАК, 1998. — 8 с.
16. Романенко А. Р., Макарова Н. В. Культура самокорекції сценічного стресу (на основі науково-методичного проєкту «Практичний експериментаріум “PSY & ART”») // *Вісник Маріупольського державного університету*. Серія : Філософія, культурологія, соціологія : зб. наук. праць. Маріуполь :

Маріупольський державний університет. Вип. 22, 2021. С. 96–105. ISSN 2518-1343 (Online), ISSN 2226-2849 (Print).

17. Рум'янцева А. Ю. Піаністична культура як системне явище. Культура України. 2012. Вип. 36. С. 224–232.
18. Рябуха Н. О. Звуковий образ світу: онто-сонологічне дослідження фортепіанного мистецтва XX - початку XXI ст. : монографія. Харків : Бровін О. В., 2016. 334 с.
19. Склярів О. Д. Методика викладання курсу «Фортепіано» (формування і розвиток виконавських навичок студентів): Навч. посібник / О. Д. Склярів. — Харків : ХДАК, 2002. — 192 с: іл., нот.
20. Сильові особливості виконання фортепіанних мініатюр М.В.Лисенка: Методичні рекомендації з курсу «Фортепіано» / Укл.: Н. О. Рябуха — Харків : ХДАК, 2008. — 21 с.

НАВЧАЛЬНЕ ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ

«ВИКОНАВСЬКА МАЙСТЕРНІСТЬ»

програма навчальної дисципліни
та навчально-методичні матеріали
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
зі спеціальності В5 Музичне мистецтво
освітньо-професійна програма «Музичне мистецтво»

Укладачі:

Рябуха Н. О., доктор мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри фортепіано
ХДАК

Степанова О. Ю., кандидат мистецтвознавства, доцент, завідувач кафедри
фортепіано ХДАК

Склярів О. Д., професор, заслужений діяч мистецтв України, професор кафедри
фортепіано ХДАК

Друкується в авторській редакції

Адреса видавця:

ХДАК, Україна, 61057, м. Харків, Бурсацький узвіз, 4
тел. (057)731-13-85. e-mail: nmr-academy@xdak.ukr.education